

Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Mesleki Benlik Saygıları*

Özcan Özgür DURSUN**, Cem ÇUHADAR***, Tayfun TANYERİ****

Özet

Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nicel ve nitel veri toplama ve analiz yöntemlerinin birlikte işe koşulduğu karma desenli bir araştırmadır. Araştırmanın nicel verileri Arıcak (1999) tarafından geliştirilen 30 maddelik Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği ile araştırmanın nitel verileri ise katılımcıların geliştirilen bir blog ortamından toplanmıştır. Nicel veriler bağımsız örneklem için t Testi ve tek yönlü ANOVA testleriyle analiz edilirken nitel verilerin analizinde betimsel analiz tekniğine başvurulmuştur. Araştırmanın nicel boyutunun katılımcılarını dört farklı devlet üniversitesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 208 birinci sınıf öğrencisi, nitel boyutunu ise her üniversiteden üçer öğrenci olmak üzere 12 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre mesleki benlik saygısı cinsiyet ve bölümü tercih sırası değişkenleri bağlamında fark göstermemekte; öğrenim görülen üniversiteye göre ise anlamlı bir fark göstermektedir. Ayrıca Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının içsel ve dışsal bazı faktörlerden doğrudan etkilendiği görüşü dile getirilebilir.

Anahtar Sözcükler: Mesleki Benlik Saygısı, Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adayı, öğretmen yetiştirme.

...

Abstract

This research project aims to determine the professional self esteem of IT preservice teachers, and uses both qualitative and quantitative data collection and analysis methods to accomplish this goal. The quantitative data were obtained from a 30-item professional self esteem scale that was developed by Arıcak (1999) and the qualitative data were compiled from user blogs. While a t test and one-sided ANOVA tests were used for independent sample survey methods to analyse qualitative data, the analysis of quantitative data was performed by figurative (descriptive) techniques. The participants of the qualitative part of the research consists of 208 freshman students who attend the Computer and Educational Technology Departments of four different state universities. The quantitative part consists three students from each of the four universities. According to the findings of this research, one's professional self esteem does not depend on gender or the ranking of his or her Department; however, it strongly varies from one university to the other. Moreover, both internal and external factors play a role for designation of professional self esteem of the IT preservice teachers.

Key Words: Profession Self Esteem, Information Technologies Pre-service teacher, teacher education.

* Bu çalışma, 25-28 Ekim 2012 tarihinde Belçika'da düzenlenen 3rd World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership sunulan sözlü bildirinin geliştirilmiş şeklidir.

** Yard.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar Öğretim Teknolojileri Bölümü, ESKİŞEHİR.

E-posta: oodursun@anadolu.edu.tr

*** Yard.Doç.Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar Öğretim Teknolojileri Bölümü, EDİRNE.

E-posta: cemcuhadar@trakya.edu.tr

**** Yard.Doç.Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar Öğretim Teknolojileri Bölümü, DENİZLİ.

E-posta: ttanyeri@pau.edu.tr

Giriş

Meslek kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” biçiminde tanımlanmaktadır. Daha çok işlevsellik boyutu ile ortaya konan bu tanımın yanı sıra meslek, bireyin yaşamında kişiliği biçimlendirme ve sosyo-psikolojik temelde yansımaları sahiptir. Her şeyden önce bir mesleğin, bireylerin yaşamlarını sürdürmeleri ve kişisel mutlulukları boyutunda önemli bir role sahip olduğu söylenebilir (Ünal ve Şimşek, 2008). Bireylerin kendi karakter ve kişiliklerine uygun meslekler edinmeleri ve bu mesleklerine karşı olumlu tutumlara sahip olmaları mutlu bir yaşam sürmelerine de katkı sağlamaktadır. Buradan hareketle mesleğin, bireyler için kişiliğe, sosyal ilişkilere, ekonomik etkinliklere özetle yaşamın tüm alanlarına yön veren ve meslek dalı ile ilgili yapılan iş dışında sosyo-psikolojik birçok değişkenden etkilenen bir yapısı olduğu söylenebilir. Bunlardan biri hiç kuşkusuz mesleki benlik saygısı kavramıdır. Benlik, yine Türk Dil Kurumu (<http://www.tdk.gov.tr>) tarafından “Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey” biçiminde tanımlanmaktadır. Bu çerçevede mesleki benlik saygısı kavramı ise Arıcağ (1999) tarafından “mesleki bir tercihe dönüştürülmüş olsun ya da olmasın, birey tarafından meslek ile ilgili olarak kabul edilen benlik yüklemelerine ilişkin bireyin oluşturduğu değerlilik yargısı” biçiminde tanımlanmaktadır. Tinsely (2002)’ye göre ise bir bireyin mesleki benlik saygısı, o bireyin mesleki pozisyonunu ve kişisel benlik anlayışı çerçevesinde mesleki rolüne yönelik kabulünü de ortaya koyabilir (akt. Tabassum, Ali ve Bibi, 2011). Başka bir deyişle mesleki benlik saygısı bireylerin mesleklerine ilişkin bakış açılarının ve değer yargılarının önemli bir göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kavram bireyin mesleğini ne kadar önemli ve değerli gördüğünü (Arıcağ ve Dilmaç, 2003) ve mesleki benlik kavramından duyduğu gururun ve saygının derecesini (Girgin, Akamca, Ellez ve Oğuz, 2010) ortaya koymaktadır. İçsel ve dışsal farklı etmenlerden etkilenebilen mesleki benlik saygısı, bireyler için yaşama yön veren çok önemli bir işleve sahiptir. Aslan ve Köksal-Akyol (2006), mesleğin kişilik üzerinde ciddi

anlamda etkisi olduğunu, aynı zamanda bireyler için toplumda yer edinme, geçim sağlama, geleceğini mesleki temeller üzerine inşa etme gibi işlevlere sahip olduğunu ifade etmektedir. Benzer biçimde Körükçü ve Oğuz (2011), kişilik yapısına uygun olarak, çeşitli yönleri ile değerlendirip seçilen mesleğin birey için yaşanan toplumda saygı görme ve yer edinmede etkili olduğunu belirtmektedir.

Gerek bir meslek dalı olarak gerekse bu mesleği yürüten bireyler için belirli bir adanmışlık ve bağlılık düzeyi gerektiren yapısı ile öğretmenlik, mesleki benlik saygısı ile doğrudan ilintili birtakım karakteristik özelliklere sahiptir. Öğretmenlik, diğer mesleklerden farklı olarak, neyin öğretileceğine ve bu öğretimin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin bilgi sahibi olmanın yanı sıra, bu mesleği yürüten bireylerin kişilik özellikleri, sosyal yapıları, iletişim becerileri gibi birçok kavramın da bir araya gelmesini gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin ve hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarının mesleklerine bakış açıları uygulamaya yön veren önemli değişkenler arasında yer almaktadır. Körükçü ve Oğuz (2011), öğretmenlerin mesleki başarı ve verimliliklerinde mesleklerini önemli ve değerli görmelerinin ve mesleki benlik saygısının önemini vurgulamaktadır. Benzer biçimde Rosenthal (2002) öğretmenlerin öğrencilerin akademik gelişmelerinin önemli bir belirleyicisi olarak anahtar bir role sahip olduklarını, Karabenick (2004) ise öğretmenlerin sergilemiş oldukları ve algılanan tutumlarının da yine öğrenci performansı üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu belirtmektedirler (akt. İsmail ve Majeed, 2011).

Öğretmenlik mesleğinin etkili ve verimli bir biçimde uygulanmasında öncelikli kavramlar arasında yer alan mesleki benlik saygısı ile öğretmenlerin mesleğe yönelik almış oldukları eğitim, cinsiyet, çalışma ortamı olarak okulların profilleri gibi bir çok farklı etmen ile karşılıklı bir ilişki olduğu görülmektedir. Örneğin Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz (2006), öğretmenler için mesleki benlik ile iş doyumu arasındaki ilişkiye dikkat çekmekte ve yönetim tarzı, ücret, sosyal haklar gibi değişkenlerin mesleki benlik saygısı ile ilişkisini ortaya

koymaktadır. Öte yanda öğretmenlerin olduğu kadar öğretmen adayları için de henüz hizmet öncesi dönemde öğretmenlik mesleğine yönelik bir benlik saygısı kazandırılması oldukça önemli bir durumdur. Öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin olumlu tutum içerisinde olmalarının ve mesleki saygı düzeylerinin yüksek olmasının, beraberinde öğretmen adaylarının mesleklerini sergilerken birçok farklı düzeyde katkıyı da beraberinde getireceği söylenebilir. Dilmaç, Çıkılı ve Sungur (2009), öğretmen adaylarının mesleklerine karşı olumlu tutumlar içerisinde yetiştikleri taktirde öğretmen olduklarında görevlerini eksiksiz yerine getireceklerini, öğrencilerine karşı daha olumlu davranışlar sergileyeceklerini, araştırmaya meyilli olacaklarını, yaratıcı düşünme becerisi elde ederek alanlarındaki yenilikleri kolaylıkla öğretim ortamına aktaracaklarını öne sürmektedirler. Rendall ve diğerleri (2009) ise yeterli bir düzeydeki benlik saygısının öğretmen adaylarının yeteneklerine olan inançlarını artıracığını, akademik olan ve olmayan konulardaki performansları geliştireceğini belirtmektedirler.

Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının öğrenim gördükleri alan, cinsiyet, yüksek öğretim öncesi alınan eğitim gibi birçok değişkenden etkilenebilmekte, söz konusu etkiler doğal olarak mezuniyet sonrası öğretmenlik sürecine de olumlu veya olumsuz biçimlerde yansiyabilmektedir. Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde söz konusu değişkenlerin öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarına etkilerinin ortaya konulduğu görülmektedir. Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz (2010), Beden Eğitimi Öğretmenleri ile yaptıkları çalışmalarında alanyazındaki benzer araştırmalarda farklı bulgulara rastlanabildiğini ancak kendi araştırmalarında cinsiyetin mesleki benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu, buna göre erkek öğretmenlerin kadınlara göre mesleki benlik saygılarının daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmektedir. Arıcak ve Dilmaç (2003) ise, psikolojik danışma ve rehberlik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında kadın öğrencilerin erkeklere göre daha yüksek mesleki benlik saygısına sahip olduğunu belirtmektedir. Ünal ve Şimşek (2008), öğretmen adayları ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında

kadın öğretmen adaylarının erkeklere göre mesleki benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmektedir. Özbudak ve Oksal (2012)'de yaptıkları araştırmalarında diğer araştırmaların aksine öğretmen adayları için cinsiyetin mesleki benlik saygısı üzerinde etkili olmadığını söylemektedir. Mesleki benlik saygısı ile ilişkilendirilebilecek farklı değişkenlerin de olduğu görülmektedir. Örneğin Körükçü ve Oğuz (2011), öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri öğretmen yetiştirme programını üniversite giriş sınavı sonucunda tercih sıraları ile mesleki benlik saygısı üzerinde bir etkisi olmadığını belirtmektedir. Ünal ve Şimşek (2008) ise cinsiyet temelli sorgulamalara ek olarak araştırmalarında farklı üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri arasında da farklılık olmadığını ortaya koymaktadır. Yine Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım (2007) yaptıkları araştırmada mezun olunan lise türü ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum arasındaki ilişkiyi araştırmışlar ve ulaştıkları sonuca göre; anadolu öğretmen lisesi, süper lise, anadolu lisesi ve diğer liselerden mezun olan öğrencilerin mesleklerine ilişkin tutum toplam puanları arasında anlamlı bir fark elde edememişlerdir. Dolayısıyla buradan hareketle üniversite eğitimi öncesindeki öğretmenlik okullarının öğrencilerin mesleklerine ilişkin motivasyon artırıcı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Mesleği tercihteki etmenler ile tutum toplam puanları arasında ise anlamlı bir fark elde edip bu farkın kendi istekleriyle bölümü tercih eden öğrenciler ile boşta kalmamak için mesleği tercih eden öğrenciler arasında olduğu ve kendi istekleriyle bölümü tercih eden öğrencilerin tutum toplam puanlarının daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Bu sonucun hazırbulunmuşluk ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde, meslek seçimindeki bireysel kararın meslekten alınan doyumunu da etkilediği çıkarımı yapılabilir.

Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ile bu kavram üzerinde olası etkilere sahip değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği ilgili araştırmaları arttırmak olanaklıdır. Diğer yanda ilgili alanyazında benzer araştırmalarda farklı bulgulara ulaşıldığı göz önüne alındığında ve mesleki benlik saygısı ile ilgili bulguları genelleyerek, kavramın

öğretmen yetiştirme programları üzerindeki olası etkilerini ortaya koyabilmek için eğitim fakültelerindeki farklı örneklemeler üzerinde araştırmalara ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu bağlamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürekli değişim ve gelişim gösterdiği ve bu teknolojilerin kullanımının yaşamın her alanında hızla yaygınlaştığı düşünüldüğünde, Bilişim Teknolojileri öğretmen ve öğretmen adaylarının mezuniyet sonrası öğretmenlik mesleğini daha üst düzeyde yürütmeleri konusunda onları tanımaya ve mesleki bakış açılarını ortaya koymaya yönelik çalışmalara gereksinim olduğu görülmektedir. İfade edilen genel çerçevede gerçekleştirilen bu araştırma ile Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri çeşitli değişkenler temelinde ele alınmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Bu genel amaca göre araştırmada aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır.

1. Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri nasıldır?
2. Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri;
 - a. Cinsiyete göre,
 - b. Öğrenim görülen üniversiteye göre,
 - c. Üniversiteye giriş sınavında öğrenim görülen programı tercih etme sırasına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Mesleki benlik saygısı kavramı çerçevesinde öğretmen adaylarının Bilişim Teknolojileri öğretmenliğine yönelik görüşleri nasıldır?

Yöntem

Gerçekleştirilen bu çalışma nicel araştırmalarda kullanılan tarama modeli ve nitel araştırmalarda kullanılan olgubilim deseninin bir arada kullanıldığı karma bir yöntemsel yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye

amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1999). Araştırmada öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları bu bakış açısına göre ortaya konmaktadır. Olgubilim deseni ise, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarma amacıyla kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Buna göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik algıları ve yükledikleri anlamlar temelinde mesleki benlik saygıları betimlenmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın nicel verilerinin elde edildiği çalışma grubunu 2011-2012 öğretim yılında dört farklı üniversitenin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümlerinde öğrenim gören 208 birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun birinci sınıf öğrencilerinden seçilmesinin amacı üniversite öğrenimlerine henüz başlayan bu öğrencilerin Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğine yönelik benlik saygılarını inceleyebilmektir. Birinci sınıf öğrencileri üniversite öncesindeki meslek seçimlerinde ailelerinden, rehber öğretmenlerinden ve arkadaşlarından yoğun olarak etkilenmektedirler. Bu süreç sonucunda öğrenci meslekler hakkında bilgi sahibi olmakta ve öğrenim göreceği yükseköğretim kurumunu seçmektedir. Dolayısıyla bölüm tercihi aşamasında ileride yapılacak meslek konusunda da bir hazırbulunuşluk sağlanmaktadır. Bu nedenle henüz öğrenim hayatlarının başında olan öğrencilerin mezun olduktan sonraki mesleklerine ilişkin benlik saygılarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Benzer araştırmalar gelecekte farklı sınıflarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde de yapılarak öğrenim görülen sınıfın mesleki benlik saygısı üzerinde belirleyici bir etkisinin olup olmadığı araştırılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 58'i (%28) Anadolu Üniversitesi'nde, 37'si (%18) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde, 73'ü (%35) Pamukkale Üniversitesi'nde ve 40'ı (19) Trakya Üniversitesi'nde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 80'i (%39) kadın ve 128'i (%61) erkektir. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelere göre dağılımları Tablo 1' de sunulmaktadır.

Tablo 1: Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelere göre dağılımları

	Anadolu Üniversitesi		Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi		Pamukkale Üniversitesi		Trakya Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadın	25	31	15	19	23	29	17	21	80	39
Erkek	33	26	22	17	50	39	23	18	128	61
Toplam	58	28	37	18	73	35	40	19	208	100

Araştırmanın nitel boyutu için dört üniversiteden 12 öğrenci çalışma grubu içerisinde amaçlı örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Öğrencilerin seçiminde cinsiyet ve araştırmanın gerçekleştirildiği dört farklı üniversitede öğrenim görme ölçütü olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bu boyutuna her üniversiteden dörder öğrenci olmak üzere 6'sı kadın 6'sı erkek toplam 12 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verilerinin toplanmasında Arıcağ (1999) tarafından geliştirilen "Mesleki Benlik Saygısı" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, bir mesleği tercih etmiş, bir alanda mesleki eğitim gören yada bir mesleği icra eden 17 yaş üstü bireylerin mesleğe olan saygı tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek 13'ü olumlu ve 16'sı olumsuz toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği oluşturan maddeler "Tamamen katılıyorum" ile "Kesinlikle katılmıyorum" arasında değişen beşli likert biçiminde puanlanmaktadır. Ölçek puanları 30-150 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı .90'dır (Arıcağ, 1999). Gerçekleştirilen bu çalışmada ölçekten elde edilen veriler temelinde Cronbach Alfa katsayısı .934 olarak hesaplanmıştır.

Nitel verilerinin toplanması için ise internet ortamında bir blog oluşturulmuş, araştırmacıların moderatörlüğünde katılımcıların blog ortamında konuyu iki hafta süresince tartışmaları sağlanmıştır.

Blog ortamının oluşturulmasında Wordpress adı verilen açık kaynak kodlu blog yazılımı kullanılmıştır. Blog <http://www.acikders.com/ttanyeri> adresine kurulmuş, katılımcı öğrencilerin blog ortamına kaydı yapıldıktan sonra kullanıcı adı ve parolaları ile blog üzerindeki tartışmalara katılmaları sağlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda her üç araştırmacı da öğrenciler arasındaki tartışmalara katılmış, soruları yanıtlamış ve tartışmaya moderatörlük yapmışlardır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verilerinin analizinde betimsel istatistiklerden, bağımsız örneklemler için t Testi ve tek yönlü ANOVA testlerinden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen nitel veriler ise betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

Bulgular

Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmada ilk olarak Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri incelenmiştir. Buna göre Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısının orta düzeyin üzerinde olduğu söylenebilir.

Araştırmada Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırması yapılmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen bağımsız örneklemler için t-testi sonucu Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 2: Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet değişkeni ile karşılaştırması

Değişken	Grup	n	\bar{X}	ss	t	Sd	p<
Mesleki Benlik Saygısı	Kadın	80	109.74	19.70	.954	206	.341
	Erkek	128	106.80	22.66			

Tablo 2’de yer alan bulgulara göre Kadın öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ortalama puanlarının ($\bar{X}=109$) erkeklere göre ($\bar{X}=106$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak Bilişim Teknolojileri Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkenine göre karşılaştırması yapılmıştır. Bu çerçevede gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA sonucu Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3: Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin öğrenim görülen üniversite değişkeni ile karşılaştırması

Değişken	VaryansınKaynağı	KT	Sd	KO	F	p<
Mesleki Benlik Saygısı	Gruplararası	5955.644	3	1985.215	4.484	.005
	Grupiçi	90325.414	204	442.772		
	Toplam	96281.058	207			

Tablo 3’te yer alan bulgulara göre Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri, öğrenim görülen üniversite değişkenine göre anlamlı bir fark göstermektedir ($F_{(3,204)}=4.484$, $p<.005$). Gerçekleştirilen çoklu karşılaştırma testi sonucunda ortaya çıkan farkın Trakya Üniversitesi ($\bar{X}=115$) ile Pamukkale Üniversitesi ($\bar{X}=101$) arasında olduğu görülmektedir.

Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin üniversiteye giriş sınavında öğrenim görülen programı tercih etme sırası değişkenine göre karşılaştırması yapılmıştır. Gerçekleştirilen bağımsız örneklem için t testi bulguları Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4: Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeylerinin üniversiteye giriş sınavında öğrenim görülen programı tercih etme sırası değişkeni ile karşılaştırması

Değişken	Grup	n	\bar{X}	ss	t	Sd	p<
Mesleki Benlik Saygısı	1-5. tercih arası	152	108.47	20.56	.595	206	.552
	6. ve daha üzeri tercih	56	106.46	24.22			

$p<.05$

Tablo 4’te yer alan bulgulara göre öğrenim gördükleri programı ilk beş tercih arasında seçen öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı ortalama puanlarının ($\bar{X}=108$) altıncı ve daha sonraki tercihlerinde seçen adaya göre ($\bar{X}=106$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yani bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı düzeyleri, üniversiteye giriş sınavında öğrenim görülen programı tercih

etme sırası değişkeni bağlamında farklılık göstermemektedir.

Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın nitel verileri dört farklı üniversiteden Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri bölümü öğrencilerinin katılımıyla iki hafta süreyle gerçekleştirilen çevrimiçi tartışmalar yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle değerlendirilmiş ve beş tema altında listelenmiştir. İlgili liste Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarına ilişkin düşünceleri

Temalar
Öğretmenlik mesleğinin ve ideal öğretmenin tanımı
Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğine ilişkin düşünceler
Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğini tercih sebepleri
Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğinin geleceğine ilişkin düşünceler
Öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli bir hale getirilmesi için yapılabilecekler

Tablo 5'te katılımcıların, bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğine ilişkin benlik saygılarını yorumlamada kullanılabilecek nitelikte kategoriler yer almaktadır. Her bir kategori birbirinden ayrı gibi görünmesine karşın temalar birlikte düşünüldüğünde

katılımcıların meslek ile ilgili genel tutumları hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Bu kapsamda her bir tema alt temaları bağlamında da değerlendirilmiş katılımcıların düşünceleri olabildiğince yansıtılmaya çalışılmıştır.

Tablo 6. Öğretmenlik mesleğinin ve ideal öğretmenin tanımı

Ana tema	Alt temalar
Öğretmenlik mesleğinin ve ideal öğretmenin tanımı	Ahlak sahibi
	Örnek olabilen
	Rehberlik eden
	Empati kurabilen
	Yenilikçi
	Mesleğini seven

Tablo 6'da ana temalardan biri olan öğretmenlik mesleğinin tanımı ve öğrencilerin gözüyle ideal bir öğretmenin nasıl olması gerektiğine ilişkin ulaşılan alt temalar yer almaktadır. Buna göre katılımcılar ideal bir öğretmenin Tablo 6'da sıralanan özellikleri taşımaları gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin öğrencilerine örnek olması gerektiğine ilişkin Yusuf isimli katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir.

"çok haklısın begüm öğretmen dediğin bir örnek kişidir öğrenci gözünde her öğrencinin ömrü boyunca anlatacağı bir öğretmeni vardır tabi benimde onun ilgi ve alakası öğrenciye verdiği güven ve sevgi öğrenciyi büyüler adeta zaten olması gereken bu ve topluma da bu tarz öğretmenler gerek bu tarz öğretmenler bir öğrenciye dilediği

her şeyi kazandırabiliyor çünkü ve bu öğretmenin yenilikçi ,araştıran, sorgulayan bir yapısı olması sonucu yetiştirdiği öğrencileri düşünürsek bu vatana sınırsız fayda sağlar bu öğrencilerle çünkü bu bir döngü bu gün yetiştirdiği öğrencilerin beşi yarın öğretmen olsa ve bu düzen böyle artarak devam etse hiç bir öğrenci yok olup gitmez ve herkesin bir faydası dokunmuş olur ülkesine"

Katılımcılar arasında sürdürülen tartışmalardan yola çıkarak katılımcıların Bilişim Teknolojileri mesleğine ilişkin düşüncelerini aktardıkları tartışma dökümleri analiz edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğine ilişkin görüşleri alt temalar bağlamında değerlendirilmiştir. İlgili alt temalar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğine ilişkin düşünceler

Ana tema	Alt temalar
Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğine ilişkin düşünceler	Teknoloji rehberliği
	Mesleki saygı
	Sorun çözme
	Mesleki gelişim
	Toplumu yönlendirme

Tablo 7’de katılımcıların Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğine ilişkin düşüncelerinin beş alt tema bağlamında incelenmesi yer almaktadır. Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğinin görev yapılan okullardaki algılanışına ve saygınlığına ilişkin Begüm isimli katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir.

“Bilişim teknolojileri öğretmenliği ile ilgili düşüncem okullarda şuan çok fazla değer verilmemektedir. Genel görüş olarak bilgisayarın herkes tarafından bilindiği ve ayrıca bilmek için ayrı bir derse ihtiyaç olmaması

düşüncesi bulunduğu görülmektedir. Bilişim öğretmenleri sanki bir teknik eleman olarak görülmekte ve bir problem çıktığında tamirci işlevi üzerine yüklenmeye çalışılmaktadır.”

Katılımcılar öğretmenlik mesleği hakkında sürdürdükleri tartışmalar sırasında bölümü tercih etme nedenleri hakkında da çok sayıda görüş dile getirmişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların tercihlerini hangi içsel ve dışsal faktörlerden etkilenerek oluşturdukları Çizelge 8’de sunulan alt temalar bağlamında değerlendirilmiştir.

Tablo 8. Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğini tercih nedenleri

Ana tema	Alt temalar
Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğini tercih nedenleri	Ek puan avantajı
	Öğretmen yönlendirmesi
	Mesleğin popülerliği
	Öğretmenlik mesleğine duyulan ilgi
	Kariyer hedefleri

Katılımcıların bölümü tercih etme nedenleri genel olarak değerlendirildiğinde tercihlerinde etken olarak ailelerinin, rehber öğretmenlerinin ve arkadaşlarının etkide bulunduğu görülmüştür. Bilişim Teknolojileri alanına özellikle meslek lisesinden geçiş yapan adaylara verilen ek puanın tercihte etkili olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca katılımcılar öğretmenlik mesleğine duydukları ilgi nedeniyle Bilişim Teknolojileri öğretmenliği mesleğini seçtiklerini dile getirmişlerdir. Konu ile ilgili Begüm isimli katılımcının örnek bir mesajı aşağıda verilmiştir.

“Bir aile olduğunda kendi çocuğunuzu yetiştirirsiniz. Onun mutluluğunu görünce, başarısını görünce sizden gururlu ve mutlusuz

yoktur. Öğretmenlik mesleğinde ise çok büyük bir ailede çok büyük bir mutluluk ve gurur kaynağına sahip olursunuz. Çünkü sizde o bireylere bir şeyler katıp onun gelişmesine olanak sağlamışsınızdır. Ben bu yüzden bu mesleği seçtim.”

Katılımcıların konu üzerinde yapmış oldukları tartışmalardan öğretmenlik mesleğinin ve Bilişim Teknolojileri alanının geleceğine ilişkin de zaman zaman kaygı zaman zaman ise ümit içeren yorumlar yaptıkları görülmüştür. Katılımcıların mesleklerinin geleceğine ilişkin yorumları Çizelge 9’da verilen alt temalar bağlamında değerlendirilmiştir.

Tablo 9. Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğini tercih nedenleri

Ana tema	Alt temalar
Bilişim teknolojileri öğretmenliği mesleğinin geleceğine ilişkin düşünceler	Sektörünün gelişeceğine duyulan inanç
	İşsizlik kaygısı
	Özel sektör olanakları
	Kişisel gelişimin zorunluluğu

Bilişim Teknolojileri öğretmen adayları mesleklerinin geleceğine ilişkin farklı görüşlerde olduklarını göstermişlerdir. Katılımcıların görüşleri dört alt tema kapsamında değerlendirilmiştir. Öğretmen adaylarının bazıları gelecek kaygılarını ve mesleklerinin gelecekte önemsenmeyen meslekler arasına girebileceğine yönelik kaygılarını dile getirirken bazıları kişisel gelişimlerine önem verdikten sonra gerek özel sektörde gerekse eğitim alanında rahatlıkla görev yapabileceklerini hatta iş olanaklarının da artarak gelişeceğini dile getirmişlerdir. Konuya ilişkin Yusuf isimli katılımcının örnek bir görüşü aşağıda verilmiştir.

“Tansu işsizlik bir bahanedir aslında insanların iş arama mantığı hazır lokma meselesi işte sorunda burada yani işlevi olmama durumu eğer dediğin gibi kendimizi geliştirsek çok iyi şeyler yapılabilir çünkü ülkemizde eksik olan şey iş değil işi bilen kalifiye eleman yani işini iyi bilen üret gen kendini alanında sürekli değiştirip yenileyen bir elaman eğer bu yönde yetiştirsek kendimizi açılmayacak kapı yok bize bu bölümde”

Katılımcılar son olarak öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli bir hale getirilmesine yönelik görüşlerini dile getirmişlerdir. Dile getirilen görüşler Tablo 10’da alt temalar halinde özetlenmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli bir hale getirilmesi için yapılabilecekler

Ana tema	Alt temalar
Öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli bir hale getirilmesi için yapılabilecekler	Meslek tanımları netleşmeli
	Mesleğe sahip çıkılmalı
	Teknolojiye gereken önem verilmeli

Araştırmanın katılımcıları tartışma ortamı aracılığıyla genel anlamda öğretmenlik mesleğinden ziyade çoğunlukla Bilişim Teknolojileri alanına yönelik gelişim önerilerini sıralamışlardır. Sıralanan öneriler üç alt tema bağlamında değerlendirilmiştir. Buna göre katılımcılar Bilişim Teknolojileri mesleğinin mesleki tanımlarının yapılarak diğer branşlar gibi hak ettiği saygınlığı görebileceğini düşünmektedirler. Ayrıca herkese mesleğin gelişimi noktasında görevler düştüğü, bu görevlerin yerine getirilmesi noktasında da teknolojinin yakından takip edilmesi ve sürekli gelişimin hedeflenmesi gerektiği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Konuya ilişkin bayram isimli katılımcının örnek bir görüşü aşağıda sunulmuştur.

“Herkes şöyle bir düşünce içindedir..Ben bir şeyler yapsam ne yazar, yapmasam ne yazar ??? Bu sistem böyle geldi böyle gitmektedir düşüncesinden bizim sıyrılmamız lazım olduğunu düşünüyorum...Önemli olan mesleğimizin tüm dünyada önemli bir nokta olduğunu herkese göstermede çabalar sarf etmelidir...Bunları ne kadar yapmaktayız ve ne zamana kadar mesleğimizin gerçek amacını bulmaya çalışmaktayız....Senin de mesleğin gerçek amacını aramada hiçbir çabaların oldu mu ??? İşte önemli olan nokta burda başlamaktadır...”

Tartışma Ve Sonuç

Bilişim Teknolojileri Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği bu araştırmada ele alınan örneklem için genel olarak mesleki benlik saygısının orta düzeyin üzerinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Bilişim Teknolojileri Öğretmen adayları için mesleklerine önem verdikleri ve bu meslekte üretken ve verimli olabilecekleri gibi olumlu bir bakış açısını ortaya koyduğu gibi; aynı zamanda mesleğe yönelik belirli düzeydeki bir memnuniyetsizliği de göstermektedir. Alanyazındaki çeşitli araştırmalarda da belirtildiği gibi mesleki benlik saygısı öğretmenlik mesleğinin yürütülebilmesi için önemli bir değişkendir (Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006; Dilmaç, Çıkılı ve Sungur, 2009; Rendall ve diğerleri, 2009). Ancak bu bulgunun orta düzeyin üzerinde çıkması mezuniyet sonrası meslek yaşamına yönelik olarak Bilişim Teknolojileri Öğretmen adaylarının mesleğe bakış açılarının hizmet öncesi eğitim sürecinde yeterli bir düzeye ulaşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmada Bilişim Teknolojileri Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları ile cinsiyet ve üniversite sınavında bölümü tercih etme sırası değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Elde edilen bu bulgu Özbudak ve Oksal (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları ile benzer niteliktedir. Öte yanda Arıca ve Dilmaç (2003) ve Ünal ve Şimşek (2008) tarafından farklı programlarda öğrenim gören öğretmen adayları ile gerçekleştirilen mesleki benlik saygısı araştırmalarından elde edilen bulgular ile ise örtüşmemektedir. Söz konusu araştırmalarda kadınların erkeklere göre mesleki benlik saygısı algılarının daha yüksek düzeyde olduğu bulgularına yer verilmektedir. Buna göre Bilişim Teknolojileri Öğretmenliği mesleğine önem verme, meslekte verimli olacağını düşünme, mesleği kişiliğe uygun bulma ve benzeri boyutlarda kadın ve erkek öğretmen adaylarının benzer bir algıya sahip oldukları söylenebilir. Bu durumun olası nedeni benzer araştırmalar kapsamında ele alındığında farklı öğretmen yetiştirme alanlarının kendine özgü yapısal özelliklerinin farklı cinsiyetlerdeki öğretmen adaylarınınca mesleğe yüklenen anlamlardaki farklılaşma

biçiminde yorumlanabilir. Benzer biçimde üniversite sınavında öğrenim görülen bölümü tercih etme sırası ile mesleki benlik saygısı arasında da anlamlı fark bulunamamıştır. Bu bulgu Körükçü ve Oğuz (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ortaya konan bulgu öğrencilerin üniversiteye girişte tercih aşamasında Bilişim Teknolojileri Öğretmenliği mesleğini çok fazla tanımadıkları, mesleğe ilişkin benlik saygısını öğrenimleri süresince edindikleri biçimde yorumlanabilir. Öte yandan araştırmada mesleki benlik saygısı ile öğrenim görülen üniversite değişkeni arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Bu bulgu Ünal ve Şimşek (2008) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları ile uyumamaktadır. Buna göre öğrenim görülen üniversitenin akademik yapısı, sosyal, fiziksel ve kültürel özellikleri gibi farklı değişkenlerin Bilişim Teknolojileri Öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında farklı araştırmalarda farklı bulgulara ulaşılması öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısının incelendiği daha fazla araştırmaya gereksinim duyulduğu biçiminde de yorumlanabilir.

Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının beş ana tema altında yer alan, toplamda ise 23 alt tema bağlamında değerlendirilen görüşleri Bilişim Teknolojileri öğretmenlik mesleğine yönelik benlik saygılarını belirleyebilmek üzere değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik benlik saygılarının içsel ve dışsal bazı faktörlerden doğrudan etkilendiği görüşü dile getirilebilir. Özellikle mesleki motivasyonu yüksek olan öğrencilerin gelecek kaygısını daha düşük düzeyde yaşayıp tartışmalar sırasında dile getirdikleri görüşlerinde de bunu hissettirdikleri gözlemlenmiştir. Bu öğrenciler için mesleki benlik saygılarının yüksek olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir. Diğer taraftan üniversite tercihiyle başlayan süreçte istemedikleri halde bazı dışsal nedenlerden dolayı Bilişim Teknolojileri alanını seçmek durumunda kalan öğrencilerde ise bu motivasyonun düşük düzeyde olması geleceğe yönelik mesleki kaygılarının da artmasına ve

mesleğin sınırlılık olarak nitelendirilebilecek sorunlarına daha fazla odaklanmalarına neden olmaktadır. Özellikle araştırma kapsamında bazı katılımcıların çoğunlukla sorunlara odaklandıkları ve mesleklerinin geleceği konusunda umutsuzluğa fazlaca kapıldıkları görülmüştür. Bu öğrenciler için de mesleki benlik saygılarının düşük olduğu değerlendirilmesinde bulunulabilir.

Sonuç olarak, mesleki benlik saygısı kavramının her meslek alanında olduğu gibi Bilişim Teknolojileri Öğretmenliği için de verimlilik, çalışma performansı, iş doyumunu, mesleği sahiplenme gibi boyutlarda önemli olduğu görülmektedir. Ancak bu kavram hizmet öncesi ve hizmet içi dönemlerde öğretmen ve öğretmen adayları tarafından çeşitli değişkenler temelinde değişim gösteren algısal bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, özellikle, hizmet öncesi dönemde öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısını

güçlendirecek, bu temelde onlara alan bilgisinin yanı sıra öğretmenliğe yönelik olumlu bakış açısı kazandıracak bir öğretmen eğitime gerek olduğu görülmektedir. Mevcut öğretmen eğitimi programlarının bu anlayışa göre gözden geçirilmesi öğretmen eğitiminin de önemli bir boyutunu oluşturacaktır. Gerçekleştirilen bu araştırma belirli sınırlılıklara da sahiptir. Araştırma Bilişim Teknolojileri öğretmeni yetiştiren sadece dört ayrı üniversitede yürütülmüştür. Bu nedenle araştırma bulgularının genellenebilmesi için farklı örneklem grupları ile yürütülecek benzer araştırmalara gereksinim duyulmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili gelecekte yapılacak çalışmalarda mesleki benlik saygısını etkileyen sosyo-psikolojik değişkenler üzerinde de durulabilir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının hizmet içi dönemdeki mesleki benlik saygıları ile mesleğe atıldıktan sonraki mesleki benlik saygılarının karşılaştırılabileceği araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Arcak, T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik ve mesleki benlik saygısının geliştirilmesi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi.
- Arcak, O. T., Dilmaç, B. (2003). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-7.
- Aslan, D., Köksal-Akyol, A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi, *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Baloğlu, N, Karadağ, E., Çalışkan N. ve Korkmaz, T. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 7(2), 345-358.
- Bozdoğan, A. E, Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt 8, Sayı 2, 83-97.
- Dilmaç, B., Çıkılı, Y. ve Sungur, C. (2009). Teknik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerine ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak mesleki benlik saygısı. *Journal of Technical-Online*, 8(2). 127-143.
- Girgin, G., Akamca, G. Ö., Ellez, A. M., ve Oğuz, E. (2010). Okulöncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ve mesleki yeterlik inançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 1-15.
- İsmail, Z., Majeed, A. (2011). Student self esteem and their perception of teacher behavior: A study of class grouping system in Pakistan. *International Journal of Business and Social Science*, 2(16), 103-113.
- Karabenick, S. (2004). Perceived achievement goals structure and college student help seeking. *Journal of Educational Psychology*, 96(3), 569- 581.

- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (Scientific Research Methods)*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Körükçü, Ö., Oğuz, V. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları, *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 77-85.
- Özbudak, Z., Oksal, A. (2012). *Farklı programlardaki öğretmen adaylarının mesleki benlik saygı düzeyleri ile fen bilimlerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin çeşitli parametrelere göre incelenmesi*, 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Rize.
- Rendall, N. D., Wesson, C., Anderson, L., & Bould, E. (2009) Students" Goal Achievement: Exploring Individual and Situational Factors. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 7(3), 1031-1052.
- Rosenthal R. (2002) Covert Communication in classrooms, clinics, courtrooms and cubicles. *American Psychologist*, 57, 839-849.
- Tabassum, F., Ali, M. A. ve Bibi, F. (2011). Comparison of Professional self esteem of public and privat teachers. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(18), 301-304.
- Tinsley, R. (2002). The professional self esteem of teacher educators in Texas. *Dissertation Abstract International*. (UM/No 3058172).
- Ünal, E., Şimşek, S. (2008). İlköğretim bölümü anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *İlköğretim Online*, 7(1), 41-52.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y., Kırımoğlu, H. ve Temiz, A. (2010). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi (Hatay İl Örneği), *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(1), 29-35.